

УДК 339.137.2:338

Куцик П. О.,

kutsykpetro@gmail.com, ORCID ID: 0000-0001-5795-9704,

Researcher ID: G-9204-2019,

д.е.н., проф., ректор, професор кафедри обліку, контролю, аналізу та оподаткування, Львівський торговельно-економічний університет, м. Львів

Щупаківський Р. В.,

shch.roman.v@gmail.com, ORCID ID: 0000-0002-2036-0332,

докторант, Львівський торговельно-економічний університет, м. Львів

КОНЦЕПЦІЙНІ ПОЛОЖЕННЯ МЕТОДОЛОГІЇ АНАЛІЗУВАННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

***Анотація.** У статті виділено провідні цільові орієнтири та принципи за функціонально-структурними характеристиками забезпечення конкурентоспроможності національної економіки. Наголошено, що достатньо якісними й фаховими є існуючі методики складання рейтингів міжнародної конкурентоспроможності. Перелічено переваги багатомірного статистичного аналізу та економіко-математичного моделювання конкурентоспроможності національної економіки. Зроблено висновок, що у формуванні методології дослідження конкурентоспроможності національного господарства вагомим аспектом слугує тип устрою, який сформувався в тій чи іншій країні. До критеріальних ознак конкурентоспроможності національного господарства віднесено аспекти збалансованості та паритету інтересів у питаннях імпортозаміщення і реалізації експортного потенціалу. Надано просторово-структурні характеристики процедур аналізування конкурентоспроможності національної економіки. В підсумку узагальнення низки досліджень конкурентоспроможності національної економіки виділено комбінацію кроків її аналізування. Зроблено акцент на обґрунтуванні концепцій результативності торговельної та виробничої діяльності країни при аналізуванні її конкурентоспроможності. Обґрунтовано наукові положення, згідно з якими в основу аналізування конкурентоспроможності національної економіки закладається так званий концепт спроможності країни залучати ключові фактори виробництва. Запропоновано не відкидати й прихильників концепції постійного інноваційно-технологічного розвитку в дослідженні конкурентоспроможності національного господарства. Встановлено, що методологічне підґрунтя в значній мірі визначає сукупність та послідовність використання найбільш адекватних методичних підходів до аналізування конкурентоспроможності національних економік. Наголошено, що за будь-якого методичного підходу важливо визначитися з сукупністю індикаторів та/чи показників, які будуть при цьому аналізуватися.*

Ключові слова: конкурентоспроможність, національна економіка, країна, аналізування, методи, методологія.

Kutsyk P. O.,

kutsykpetro@gmail.com, ORCID ID: 0000-0001-5795-9704,

Researcher ID: G-9204-2019,

Doctor of Economics, Professor, Rector, Professor of the Department of Accounting, Control, Analysis and Taxation, Lviv University of Trade and Economics, Lviv

Shchupakivskiy R. V.,

shch.roman.v@gmail.com, ORCID ID: 0000-0002-2036-0332,

Doctoral degree student, Lviv University of Trade and Economics, Lviv

CONCEPTUAL PROVISIONS OF THE METHODOLOGY FOR ANALYZING THE COMPETITIVENESS OF THE NATIONAL ECONOMY

***Abstract.** The article highlights the leading target orientations and principles according to the functional and structural characteristics of ensuring the competitiveness of the national economy. It was emphasized that the existing methods of compiling international competitiveness ratings are sufficiently high-quality and professional. The advantages of multivariate statistical analysis and economic-mathematical modeling of the competitiveness of the national economy are listed. It was concluded that in the formation of the methodology of the research of the competitiveness of the*

national economy, the type of organization that is formed in one or another country serves as an important aspect. Aspects of balance and parity of interests in matters of import substitution and realization of export potential are included among the criterion features of the competitiveness of the national economy. The spatial and structural characteristics of the procedures for analyzing the competitiveness of the national economy are provided. As a result of summarizing a number of studies on the competitiveness of the national economy, a combination of steps for its analysis is highlighted. Emphasis is placed on substantiating the concepts of the effectiveness of the country's trade and production activities when analyzing its competitiveness. Scientific provisions are substantiated, according to which the so-called concept of the country's ability to attract key factors of production is the basis for analyzing the competitiveness of the national economy. It is proposed not to reject supporters of the concept of constant innovative technological development in the study of the competitiveness of the national economy. It was found that the methodological basis largely determines the totality and sequence of the use of the most adequate methodological approaches to analyzing the competitiveness of national economies. It was emphasized that for any methodological approach, it is important to decide on a set of indicators and/or values that will be analyzed.

Key words: competitiveness, national economy, country, analysis, methods, methodology.

JEL Classification: F01, O10

DOI: <https://doi.org/10.32782/2522-1205-2023-73-01>

Постановка проблеми. Конкурентоспроможність національної економіки як категорія макро-економічна охоплює широкий спектр питань і аспектів, які підлягають розгляду і вивченню під час її діагностики та оцінювання. Вказана особливість практично унеможливує уніфікацію методології її дослідження. При тому, однак, певні закономірності цілковито слухні та навіть повинні мати місце. Позаяк вони не настільки очевидні, як, до прикладу, при аналізуванні конкурентоспроможності продукції чи підприємства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Загальні теоретико-методичні положення формування системи забезпечення конкурентоспроможності національної економіки достатньо комплексно досліджені у працях таких науковців, як Л. Антонюк, М. Барна, Г. Башнянин, З. Варналій, Т. Васильців, О. Власюк, Я. Жаліло, В. Зайченко, О. Ковтун, В. Куцик, Р. Лупак, Н. Міценко, А. Мокій, Б. Семак. Попри значні напрацювання у дослідженні питань аналізу конкурентоспроможності економіки необхідно більш узагальнено надати характеристики процедурам аналізу та виділити серед значної кількості методичного інструментарію ті, що дозволяють якісно підходити до вирішення відповідного комплексу завдань.

Постановка завдання. Метою статті є узагальнення концептуальних положень методології аналізування конкурентоспроможності економіки, враховуючи методологічне підґрунтя, методичні підходи та показники (індикатори) дослідження.

Виклад основного матеріалу дослідження. Передусім ведемо мову про єдиний підхід, проте потенційно різні аспекти узагальнення. В частині першого, то насправді слід ідентифікувати міру спроможності вітчизняної економіки “перемагати” в прямих конкурентів, реалізуючи при цьому національні економічні інтереси, які згідно з М. Ермошенком трактуються як “... сукупність об’єктивних економічних потреб незалежної країни, задоволення яких забезпечує ефективне функціонування та сталий розвиток її соціально-економічної

системи, а через неї й економіки” [1, с. 18-20]. Такими інтересами головно слугують провідні цільові орієнтири за функціонально-структурними характеристиками конкурентоспроможності національної економіки, як-от – у сфері виробництва – можливості продукування і позиціонування продукції, забезпечення її збуту на внутрішньому і зовнішньому ринках; у частині фінансів – гарантування стабільності і стійкості фінансової системи країни; відносно макроекономічної сфери – високий рівень ділової активності населення, створення нових суб’єктів господарювання та забезпечення їх розвитку, недопущення таких ринкових девіацій, як монополізація ринків, корупція, рейдерство, зрощування влади та бізнесу, офшоризація капіталів і т. п.

Відносно ж навпаки різних аспектів, то це твердження впливає з результатів більшості досліджень у цій сфері. До прикладу, у дисертації В. Зайченка справедливо зазначається, що під час формування методичних підходів до вивчення проблеми конкурентоспроможності національного господарства здебільшого дотримуються принципів, по-перше, порівняння, що закономірно, коли конкуренція трактується як змагання, відповідно, здатність перемагати у значній мірі передбачає наявність відмінних, при тому кращих ознак, властивостей; по-друге, розкладання загальної системи на окремі її складові заради надзвичайно ретельного вивчення, включно з ідентифікацією чинників, які їх (конкурентні переваги) обумовлюють та забезпечують; по-третє, системності та комплексності, коли нехтування чи не врахування композиційного аналізування є великою помилкою, а через це прорахунком у процесі діагностики конкурентоспроможності; по-четверте, виходу на результат, іншими словами, – конкурентоспроможність є результатом, що свідчить про досягнення високого рівня ефективності, яку слід ідентифікувати та перевірити; конкурентоспроможність національної економіки мало варта без її прямого позитивного наслідку у вигляді покращення якості життя

місцевого населення; по-п'яте, емпіричного оцінювання зі шкалуванням та формуванням рейтингів [2, с. 142].

Саме на основі останнього фіксуємо висновок про те, що достатньо якісними й фаховими потрібно вважати існуючі на нині методики складання рейтингів міжнародної конкурентоспроможності. Йдеться про визнані міжнародні фінансово-економічні інституції (Світовий банк, Всесвітній економічний форум, Міжнародний альянс прав власності та ін.) та використовувані ними індекси: технологічної готовності і рівня інноваційного розвитку як складові Глобального індексу конкурентоспроможності Всесвітнього економічного форуму (*Global Competitiveness Index WEF – GCI*), технологічної інфраструктури як компонент Індексу світової конкурентоспроможності Інституту розвитку менеджменту в Швейцарії (*IMD World Competitiveness Yearbook – IMD WCY*), цифрової конкурентоспроможності Інституту розвитку менеджменту в Швейцарії (*World Digital Competitiveness Ranking – WDCR*), глобальних інновацій Міжнародної бізнес-школи *INSEAD (Global Innovation Index INSEAD – GI)*, інноваційного потенціалу Європейської бізнес-школи (*Innovation Capacity Index EBS – ICI*), інноваційного розвитку агентства *Bloomberg (Bloomberg Innovation Index – BII)*, економіки знань Інституту Світового банку (*Knowledge Economy Index – KEI*), глобальної конкурентоспроможності талантів (*Global Talent Competitiveness Index – GTCI*), міжнародної системи захисту прав власності Міжнародного Альянсу прав власності (*Intellectual Property Right Index PRA – IPR*).

Методичні підходи, що зводяться до рейтингового оцінювання, насправду мають багато переваг включно з використанням у таких цілях методів багатомірного статистичного аналізу (факторний аналіз, метод головних компонент, кластерний аналіз, дискримінантний аналіз та ін.), які потребують урахування високої якості та точності первинної інформації та *Big Data*. Однак для вищої точності аналізування важливо їх доповнювати методами економіко-математичного моделювання, а також експертного та ще краще – соціологічного інструментарію з метою подальшого порівняння результатів кількісних і якісних спостережень. Додамо, що з усієї сукупності класифікаційних методів найбільшою популярністю користується метод головних компонент, перевагою якого є звуження обсягу та розмірності показників та зачасту ідентифікація нетипових, низькологічних, однак важливих, залежностей і закономірностей.

Поділяючи принципи системного і комплексного аналізування конкурентоспроможності національного господарства, слід звернути увагу на те, що при формуванні методології її дослідження вагомим аспектом слугує тип устрою, який сформувався в тій чи іншій країні. Справді, в умовах глобалізації навіть найбільш ізольовані економіки в тій чи іншій мірі, але все ж беруть участь у світовій торгівлі товарами (послугами). Однак у закритих тоталітарних режимах полем конкурентної боротьби головно є внутрішній ринок, тоді як питання

збуту продукції на зовнішніх ринках зводиться до сировинного експорту. Але навіть у цьому ракурсі наявні винятки, до прикладу, це економіка Китаю, яка останніми десятиліттями все більше тяжіє до виробництва і збуту продукції з вищим рівнем інноваційності, технологічності та доданої вартості.

Відповідно, цілком закономірним предметом аналізування стає спроможність налагодити ефективну зовнішньоекономічну діяльність, досягти балансу між внутрішнім виробництвом і споживанням, з одного боку, та скеруванням частини національного доходу на експорт, з іншого боку. Ці особливості достатньо аргументовано викладені у праці “Безпека та конкурентоспроможність економіки України в умовах глобалізації” [3, с. 5-7]. Більше того, автори практично зводять та ототожують характеристики конкурентоспроможності і зовнішньоекономічної безпеки національного господарства як здатності країни забезпечувати масштабний і ефективний зовнішньоторговельний обмін, досягаючи при цьому внутрігосподарських інтересів.

Позаяк таке бачення видається лише половинчастим, коли цілий спектр умов і можливостей конкуренції реалізується на внутрішній площадці. Існують випадки, коли за масштабного експорту країна має високий рівень внутрішньої імпортозалежності чи за міцних позицій національних виробників на внутрішньому ринку практично нічого не експортує. Обидва кейси характеризуються власними системними вадами, і лише збалансування цих процесів, досягнення раціональної структури та співвідношень у всіх фазах суспільного відтворення гарантує зміцнення конкурентоспроможності, розвиток та розширене відтворення в системі національного господарства та його регіональних і галузевих економічних комплексах.

Відтак доцільно звернути увагу й на публікації науковців, де питання конкурентоспроможності національної економіки розглядаються з позиції високого рівня й потенціалу імпортозаміщення або, іншими словами, відсутності загроз слабкості економіки за умови її високої імпортозалежності. До прикладу, Р. Лупак, описуючи взаємозв'язки імпортозаміщення та зміцнення конкурентоспроможності національної господарської системи, веде мову про забезпечення високої та відносно рівної ефективності на всіх стадіях процесу суспільного відтворення, а також визначає такі стратегічні пріоритети політики в цій сфері, як розширене відтворення капіталу, раціоналізація структурних характеристик у системі національного господарства, інноваційний розвиток стадій суспільного відтворення, забезпечення й збереження концептуальних засад, умов конкурентного і регуляторного середовища, розвиток інфраструктури і ресурсного забезпечення виробництва у пріоритетних видах економічної діяльності [4, с. 220].

Натомість продовжуємо стояти на позиції збалансованості та паритету інтересів у питаннях імпортозаміщення та реалізації експортного потенціалу національного господарства як критеріальної ознаки його конкурентоспроможності. Саме з

такого підґрунтя виходять З. Варналій, В. Куцик та інші, зазначаючи, що конкурентоспроможність національної економіки потрібно досліджувати з середини і зі зовні. Такими науковці вбачають створення в країні умов господарювання, які сприяють розвитку приватного бізнесу, їх укріпленню та поступу, перетворенню у потужні корпорації (з позиції внутрішнього потенціалу) та спроможність національних економічних агентів витримувати конкуренцію на світових ринках (зовнішні критерії) [5, с. 71; 6, с. 244-249].

Значно ширший спектр питань і проблематики закладається в процес дослідження конкурентоспроможності макроекономічних систем у [7, с. 73; 8, с. 5-8]. Йдеться про так звану просторово-структурну конкурентоспроможність, індикаторами оцінювання якої слугують: інституційне середовище; розвиток стратегічно важливих підприємств; демонополізація; підприємницька активність; державно-приватне партнерство; інвестиційно-інноваційне забезпечення; структурні реформи та інституційні зрушення. Поділяючи авторське бачення і структурної декомпозиції, і системи елементів – характеристик конкурентоспроможності національного господарства, важливо вкотре наголосити на неоднозначності і полідисциплінарному характері етимології дослідження конкурентоспроможності економіки. Адже, чи буде конкурентоспроможним національне господарство, яке є лідером за обсягами реалізації тієї чи іншої продукції, однак за ситуації, коли в країні низька якість життя, чи процвітає корупція, чи монополізовані господарські ресурси і т. п.? Вочевидь, що відповідь – ні. У тому числі мовиться про те, що суто економічний характер категорії “конкурентоспроможність” абсолютно не відкидає характеристики, до прикладу, якості життя, або екологічної безпеки, або соціально-гуманітарного, культурного розвитку і т. п. З іншого боку, важливо напрацювати раціональну методику та методологію поєднання, врахування і, відповідно, аналізування всіх цих та інших аспектів.

Власне, у цій же праці авторам вдалося напрацювати відповідну економіко-математичну модель, у якій просторово-структурна конкурентоспроможність декомонується у вигляді системи функцій: (1) конкурентоспроможності на всіх рівнях (продукту, суб'єкта господарювання, галузі, регіональної та національної економіки); (2) раціональності галузевої структури; (3) рівня просторового розвитку; (4) ефективності інституційних перетворень; (5) якості життя та темпів економічного зростання.

Можна по-різному ставитися до структури, а також складу індикаторів методології аналізування конкурентоспроможності національної економіки, які визначаються у профільній економічній літературі, однак рацію в тому, що сам метод композиційного аналізу тут критично необхідний і без нього не обійтися.

Щоправда, послідовність його організації, проведення та інтерпретації результатів може та навіть має бути авторською, нестандартною, однак адекватною для мети і цілей аналізування. До прикладу, в підсумку узагальнення низки досліджень із цієї

проблематики можна вести мову про таку комбінацію кроків: (1) характеристика існуючого економіко-ресурсного потенціалу та міри його реалізації з використанням методів багатовимірного статистичного аналізу → (2) визначення головних чинників (та міри їх вагомості) конкурентоспроможності з використанням методу головних компонент → (3) аналізування ефективності використання наявних ресурсів зі застосуванням методу огортаючих даних (*DEA analysis*) → (4) розрахунок індексу конкурентоспроможності за видами економічної діяльності → (5) діагностика композиційного індексу конкурентоспроможності національної економіки [9, с. 135-147].

Формуючи методологічне підґрунтя аналізування конкурентоспроможності економіки, не відхиляємо також загальновідомих і загальноприйнятих концепцій, з-поміж яких уже згадувана вище концепція результативності торговельної діяльності країни, яка, по суті, багатьма дослідниками зводиться до розвитку зовнішньоекономічної діяльності країни та забезпечення реалізації інтересів і гарантування економічної безпеки держави в сфері зовнішньої торгівлі. В цьому сенсі достатньо багато напрацьовано Л. Антонюк [10] та іншими спершу зарубіжними, а надалі й вітчизняними науковцями. Однак ця концепція, будучи однією з основоположних, на нині все більше переходить у ранг однієї зі площин наукового дискурсу в сфері конкуренції і конкурентоспроможності.

На протигагу торговельній певний час у центрі наукових дискурсів під час ідентифікації бази методології аналізування конкурентоспроможності перебувала так звана виробнича концепція конкурентоспроможності, яку в тому числі розвивав авторський колектив під керівництвом Я. Жаліла [11]. Прихильники цієї концепції розкривають методологію аналізування конкурентоспроможності у руслі ефективності або ж продуктивності виробництва. Іншими словами, більш конкурентоспроможною є та економіка, суб'єкти якої здатні ефективізувати виробничі процеси. Йдеться про інтегральні та часткові параметри ефективності і продуктивності, зокрема в частині використання ресурсного забезпечення.

Поділяючи бачення ефективності та продуктивності виробництва, авторська позиція в тому, що цей аспект слід розглядати лише як окрему компоненту конкурентоспроможності, оскільки логічніше вести мову не про максимальну, а про прийнятну ефективність і продуктивність. Окрім того, виробництво завжди було лише першою ланкою у замкненому технологічному ланцюжку бізнесу, де після виготовлення ще потрібно продати, а надалі – належним чином використати прибуток і нагромаджений капітал.

З урахуванням вузьких меж цього підходу значно методологічно ширшим видається фокус іншої групи науковців, які закладають в основу аналізування конкурентоспроможності національної економіки так званий концепт спроможності країни залучати ключові фактори виробництва, з-поміж яких найбільшої вагомості натепер набу-

вають інвестиції, інтелектуально-кадровий ресурс, прогресивні технології, ІКТ і т. п. Так, у праці [12] наголошується саме на тому, що перемога як концепційна основа конкурентоспроможності стосується не тільки завоювання ринків, але й спроможності створювати кращі умови для залучення ресурсів, із яких капітал і праця завжди слугували провідними. До речі, у цьому сенсі простежується тісний зв'язок між економічною і соціальною компонентами конкурентоспроможності, коли друга, визначаючись характеристиками якості життя і соціальної безпеки, дозволяє формувати інтелектуально-кадровий та трудовий ресурсний капітал і потенціал втілення в життя планів економічного зростання.

Не слід відкидати й прихильників концепції постійного інноваційно-технологічного розвитку (до прикладу [13; 14; 15]), згідно з якими інноваційно-технологічна модернізація та розвиток – провідний критерій та одночасно завдання реалізації ефективної політики забезпечення конкурентоспроможності національного господарства. І дійсно, рівень технологічної модернізації створює безпосередні конкурентні переваги при виробництві та позиціонуванні більш якісної продукції, тоді як досягти його можливо, маючи достатній для цього ресурсний потенціал, а залучити його, як правило, спроможні більш розвинені економіки та демократичні суспільства.

Направду слід визнати, що технологічне лідерство на нині практично синонім конкурентоспроможності. Свідченням цього є високі позиції провідних економік світу одночасно і в рейтингах міжнародної конкурентоспроможності, і за статусом інноваційно-технологічного розвитку, і в рейтингах якості життя. Позаяк відкритим і цікавим залишається питання про співвідношення рівнів технологічної модернізації та ефективності виробництва. Іншими словами, економіка може не мати проривних технологій, однак задовольнятися прийнятним рівнем інноваційності на тлі високої організації та систем менеджменту якості виробництва і за рахунок цього досягати не менших результатів у порівнянні з економіками – піонерами в технологічному прориві.

Таким чином, методологічне підґрунтя в значній мірі визначає сукупність та послідовність використання найбільш адекватних методичних підходів до аналізування конкурентоспроможності національних економік. При тому, не вдаючись до деталізації їх змісту, переваг і недоліків, можливо-

стей апробації (все це на нині достатньо ґрунтовно і системно розкрито у профільній економічній літературі), слід вказати, що спектр підходів і методів натеper достатньо розлогий та підсилюється все потужнішими можливостями з боку застосування спеціалізованого програмного й апаратного забезпечення.

Однак за будь-якого авторського (відповідно – унікального) методичного підходу важливо визначитися з сукупністю індикаторів та/чи показників, які будуть при цьому аналізуватися. Закономірно, аби вони відповідали загальній логіці і методологічному підґрунтю дослідження та надавали максимально комплексну характеристику критеріїв міцності конкурентних позицій і переваг національної економіки. Цілком доречним, на думку автора, може стати метод, за якого система індикаторів конкурентоспроможності формується у відповідності до наявних методик аналізування економічної безпеки держави. За таким принципом показники будуть підібрані у межах наступних груп: макроекономічні, фінансові, зовнішньоекономічні, інноваційно-технологічні, виробничі, енергетичні, соціальні, демографічні, продовольчі.

Узагальнюючи наведене, система концепційних положень методології аналізування конкурентоспроможності національної економіки набуває вигляду, як на рис. 1.

Висновки і перспективи подальших досліджень у даному напрямі. Процес формування методології аналізування конкурентоспроможності щоразу та для кожного конкретного випадку унікальний, що розширює його можливості, зокрема адаптаційні у відповідності до зміни динаміки економічного зростання, інституціонально-структурних характеристик національного господарства, які склалися на відповідний момент часу, а також сили та характеру впливу внутрішніх і зовнішніх чинників, викликів та загроз, зокрема глобалізаційного характеру.

Подальші наукові дослідження у цьому напрямі мають стосуватися обґрунтування положень інтегрального оцінювання конкурентоспроможності економіки, у контексті якого можливо вивчити вплив широкої групи факторів на рівень забезпечення та підвищення конкурентоспроможності і сформувані дієві пропозиції стосовно адаптації, мінімізації негативних наслідків, покращення конкурентного стану економіки та інше.

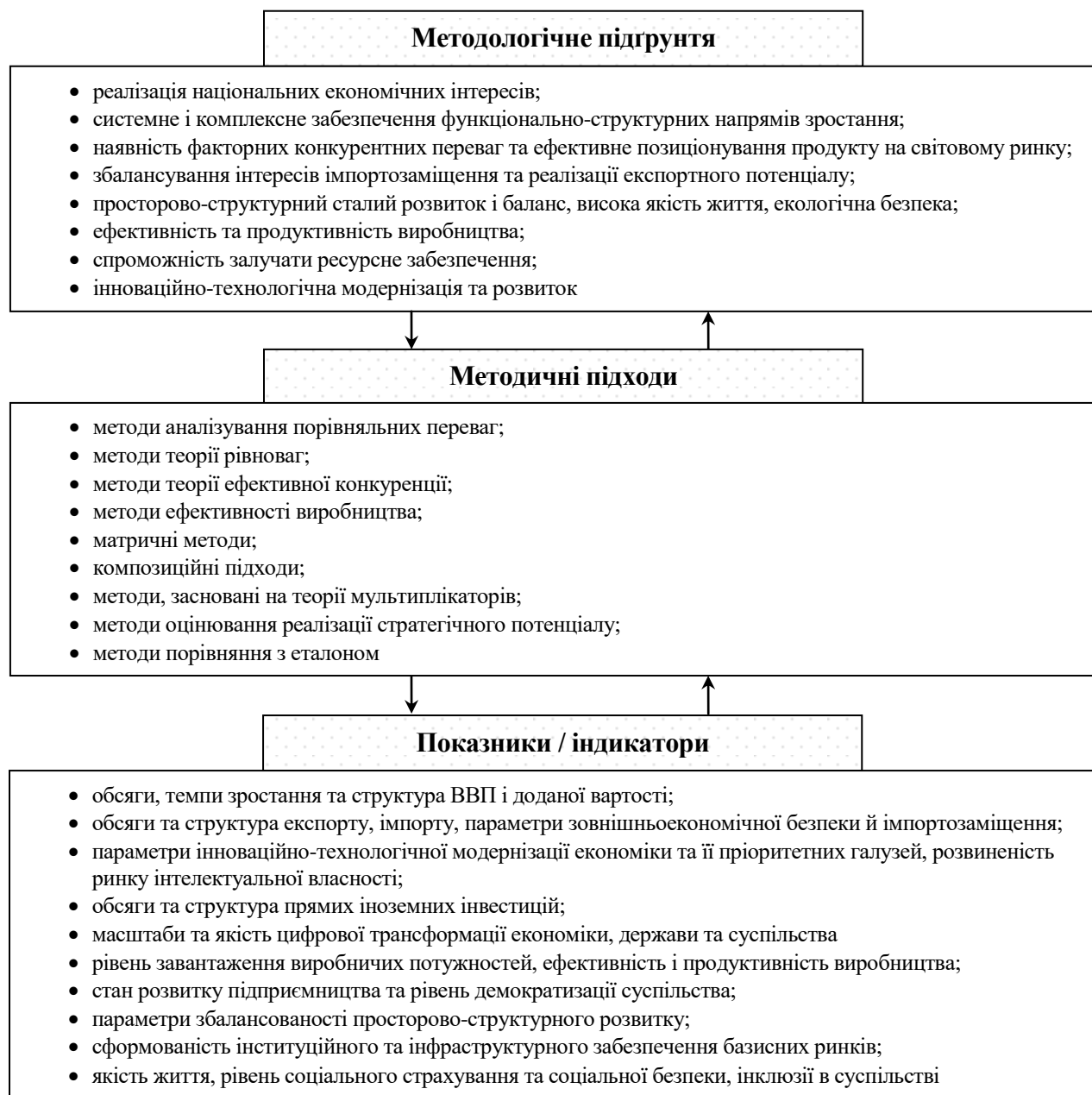

Рис. 1. Концепційні положення методології аналізування конкурентоспроможності національної економіки

Джерело: авторська розробка

ЛІТЕРАТУРА

1. Єрмошенко М. М. Національні економічні інтереси: реалізація і захист. *Актуальні проблеми економіки*. 2001. № 1-2. С. 18-24.

2. Зайченко В. В. Пріоритети та інструменти забезпечення технологічної конкурентоспроможності економіки України : дис. д.е.н. Львівський торговельно-економічний університет. 2020. 518 с.

3. Безпека та конкурентоспроможність економіки в умовах глобалізації : монографія / за ред. О. С. Власюка. Київ : НІСД, 2017. 384 с.

4. Лупак Р. Л. Розвиток підприємництва в умовах імпортонасичення внутрішнього ринку України. *Підприємництво і торгівля*. 2018. Вип. 22. С. 136-142.

5. Варналій З. С. Конкуренція і підприємництво : монографія. Київ : Знання України, 2015. 463 с.

6. Куцик В. І., Лупак Р. Л. Моделювання конкурентних позицій підприємств реального сектора економіки на внутрішньому ринку. *Бізнес-Інформ*. 2017. № 12. С. 244-249.

7. Стратегія та механізми зміцнення просторово-структурної конкурентоспроможності регіону : монографія / за ред. А. І. Мокія, Т. Г. Васильціва. Львів : ПАІС, 2010. 488 с.

8. Куцик П. О., Щупаківський Р. В. Екзистенційні тренди, виклики та наслідки глобалізації для забезпечення конкурентоспроможності національної економіки. *Вісник Львівського торговельно-економічного університету*.

Економічні науки. 2022. Вип. 67. С. 5-12.

9. Кончин В. Категорія виявленої порівняльної переваги та оцінка перспектив України на Євроринку. *Журнал європейської економіки.* 2003. № 1. С. 135-147.

10. Антонюк Л. Л. Міжнародна конкурентоспроможність країн: теорія та механізм реалізації : монографія. Київ : КНЕУ, 2004. 118 с.

11. Конкурентоспроможність економіки України в умовах глобалізації : монографія / Жаліло Я. А., Базилук Я. Б., Белінська Я. В. та ін. Київ : Знання України, 2005. 313 с.

12. Конкурентоспроможність національної економіки : навч. посібник / Бабак А. В., Биконя С. Ф., Болховітінова О. Ю. та ін. Київ : Фенікс, 2005. 582 с.

13. Шушкова Ю. В. Технологічна модернізація економіки України: теорія, методологія, практика : монографія. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2020. 398 с.

14. Гунчак Н. В., Васильців Т. Г., Сухай О. Є. Державне регулювання процесу інтелектуалізації економіки України : монографія. Львів : Апріорі, 2016. 256 с.

15. Ревак І. О. Інтелектуальний потенціал у системі економічної безпеки України: проблеми теорії та практики : монографія. Львів : ЛьвДУВС, 2015. 416 с.

REFERENCES

1. Yermoshenko, M. M. (2001), Natsional'ni ekonomichni interesy: realizatsiia i zakhyst, *Aktual'ni problemy ekonomiky*, № 1-2, s. 18-24.

2. Zajchenko, V. V. (2020), Priorityety ta instrumenty zabezpechennia tekhnolohichnoi konkurentospromozhnosti ekonomiky Ukrainy : dys. d.e.n. L'vivs'kyj torhovel'no-ekonomichnyj universytet. 518 s.

3. Bezpeka ta konkurentospromozhnist' ekonomiky v umovakh hlobalizatsii : monohrafiia / za red. O. S. Vlasiuka (2017), NISD, Kyiv, 384 s.

4. Lupak, R. L. (2018), Rozvytok pidpriemnytstva v umovakh importonasychnennia vnutrishn'oho rynku Ukrainy, *Pidpriemnytstvo i torhivlia*, vyp. 22, s. 136-142.

5. Varnalij, Z. S. (2015), Konkurentsiiia i pidpriemnytstvo : monohrafiia, Znannia Ukrainy, Kyiv, 463 s.

6. Kutsyk, V. I. and Lupak, R. L. (2017), Modeliuvannia konkurentnykh pozytsiy pidpriemstv real'noho sektora ekonomiky na vnutrishn'omu rynku, *Biznes-Inform*, № 12, s. 244-249.

7. Stratehiia ta mekhanizmy zmitsnennia prostorovo-strukturnoi konkurentospromozhnosti rehionu : monohrafiia / za red. A. I. Mokiia, T. H. Vasyl'tsiva (2010), PAIS, L'viv, 488 s.

8. Kutsyk, P. O. and Schupakivs'kyj, R. V. (2022), Ekzystentsijni trendy, vyklyky ta naslidky hlobalizatsii dlia zabezpechennia konkurentospromozhnosti natsional'noi ekonomiky, *Visnyk L'vivs'koho torhovel'no-ekonomichnoho universytetu*. Ekonomichni nauky., vyp. 67, s. 5-12.

9. Konchyn V. (2003), Katehoriia vyjavlenoi porivnial'noi perevahy ta otsinka perspektiv Ukrainy na Yevrorynku, *Zhurnal ievropejs'koi ekonomiky*, № 1, s. 135-147.

10. Antoniuk, L. L. (2004), Mizhnarodna konkurentospromozhnist' krain: teoriia ta mekhanizm realizatsii : monohrafiia, KNEU, Kyiv, 118 s.

11. Konkurentospromozhnist' ekonomiky Ukrainy v umovakh hlobalizatsii : monohrafiia / Zhalilo Ya. A., Bazyluk Ya. B., Belins'ka Ya. V. ta in. (2005), Znannia Ukrainy, Kyiv, 313 s.

12. Konkurentospromozhnist' natsional'noi ekonomiky : navch. posibnyk / Babak A. V., Bykonja S. F., Bolkhovitinova O. Yu. ta in. (2005), Feniks, Kyiv, 582 s.

13. Shushkova, Yu. V. (2020), Tekhnolohichna modernizatsiia ekonomiky Ukrainy: teoriia, metodolohiia, praktyka : monohrafiia, LNU imeni Ivana Franka, L'viv, 398 s.

14. Hunchak, N. V. Vasyl'tsiv, T. H. and Sukhaj, O. Ye. (2016), Derzhavne rehuliuвання protsesu intelektualizatsii ekonomiky Ukrainy : monohrafiia, Apriori, L'viv, 256 s.

15. Revak, I. O. (2015), Intel'ktual'nyj potentsial u systemi ekonomichnoi bezpeky Ukrainy: problemy teorii ta praktyky : monohrafiia, L'vDUVS, L'viv, 416 s.

Стаття надійшла до редакції 28 липня 2023 року